Region Stockholm

3

Utökad ambulanshelikoptertjänst

HSN 2016-1987

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Geriatrik. ASIH. SPSV. Prehospital vård
Ann-Catrin Eriksson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-08-05

HSN 2016-1987

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Utökad ambulanshelikoptertjänst

Ärendebeskrivning

Beslut om att utöka Region Stockholms ambulanshelikoptertjänst samt om att inrätta en specifik dirigeringsfunktion för tjänsten (HEMS-dirigent) inom SOS Alarm.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

1. En utökning sker av regionens ambulanshelikoptertjänst enligt vad som anförs i beslutet samt att tjänsten HEMS-dirigent inrättas vid SOS Alarm.

2. Hälso- och sjukvårdsdirektören får i uppdrag att verkställa fattat beslut.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
Region Stockholm har avtal med Babcock Scandinavian Air Ambulance AB (BSAA) rörande regionens ambulanshelikoptertjänst. Nuvarande avtal (HSN 2016-1987, LS 1310-1372) gäller från och med den 1 december 2017 till och med den 30 november 2022 med möjlighet till förlängning i två år, det vill säga till och med den 30 november 2024.

Tjänstens omfattar idag en ambulanshelikopter som är i drift dygnet runt veckans alla dagar (HKP1), samt ytterligare en ambulanshelikopter som är i drift dagtid veckans alla dagar under perioden 15 maj-15 september

(HKP2). Avtalet innefattar även att operatören har vägburen ambulans som ska kunna bemannas vid tillfällen där helikopter har förhinder att flyga, till exempel på grund av kraftig dimma eller tekniska problem.

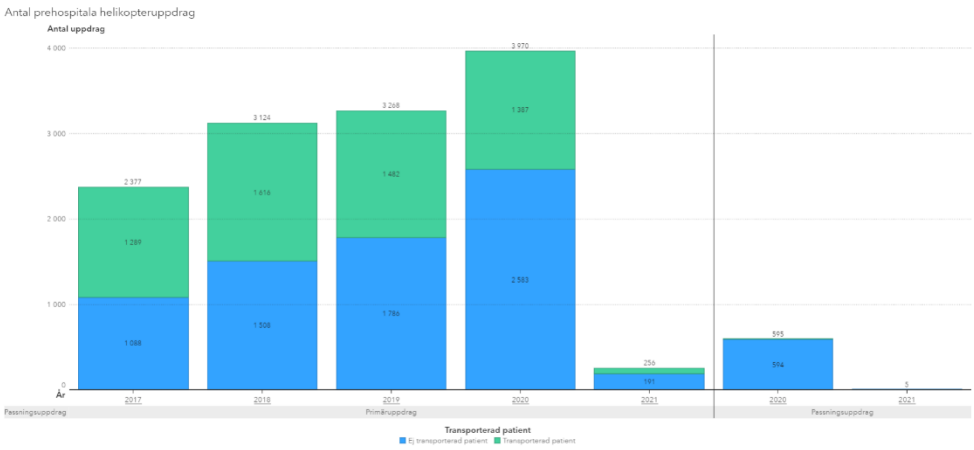
Helikoptertypen är EC 145 T2. Besättningen utgörs av en pilot, en HEMS/ambulanssjukvårdare samt en sjuksköterska med specialistutbildning i anestesi. Läkare kan anslutas vid behov från regionens akutläkarbiltjänst eller från något av regionens akutsjukhus. Kostnaden för nuvarande tjänst uppgår till cirka 70 mkr per år.

Basering är idag på Mellingeholms Flygplats i Norrtälje. Baseringslösningen är tillfällig i avvaktan på att beslut fattas utifrån en nyligen avslutad baseringsutredning. Beslutsärende i Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN) den 15 juni 2021 innebär att permanent basering projekteras och byggs i området Ullna, Österåkers kommun.

Ambulanshelikopterns huvuduppdrag är att utföra akuta prehospitala larmuppdrag (primäruppdrag), i första hand riktat mot den svårt sjuke patienten. Uppdraget omfattar primärt ärenden där vägburen ambulans har begränsad framkomlighet och/eller lång körtid till eller från hämtplats. Uppdraget omfattar även, men i andra hand, ärenden i angränsande län samt sekundäruppdrag (transporter av patienter mellan vårdinrättning).

Olika stödfunktioner finns organiserade för tjänsten. Bland annat finns en s.k. ”passningsbas” organiserad på taket på Karolinska Universitetssjukhuset i Solna, vidare finns en tankanläggning inrättad vid Södersjukhuset (SÖS). Lösningarna finns för att optimera tillgängligheten till tjänsten genom att möjliggöra snabb och central utgångspunkt för nytt uppdrag efter avlämning av patient vid sjukhus i innerstaden. Vidare är ett GPS-baserat system under införande (Point in Space, PinS) i syfte att öka förmågan till instrumentflygning vid mörker och i dåligt väder.

Uppdragsvolymen har ökat påtagligt de senaste två-tre åren och uppgår idag till drygt 4000 uppdrag per år. Uppdragsutvecklingen över tid åskådliggörs i figur 1.

Figur 1: Prehospitala uppdrag per år 2017 – början av 2021

Sedan en tid tillbaka har förvaltningens behovsanalys visat att tjänstens omfattning inte täcker behovet av ambulanshelikopter för både primäruppdrag och sekundäruppdrag, vilket påvisar ett behov av att utöka tjänsten. Ett annat skäl till att utöka tjänsten är att dagens modell med säsongsvis drift av HKP2, inte längre är hållbar.

Överväganden
Nuvarande operatör har under våren 2021 informerat förvaltningen om ett antal nya förutsättningar och problem kopplade till modellen med den säsongsvisa drift som hitintills rått och enligt avtal årligen är aktuell avseende den helikopter som är i drift mellan den 15 maj och 15 september (HKP2). Sammanfattningsvis innebär detta:

- Rekryteringsmarknaden avseende piloter med kravställd kompetens, färdighet och lämplighet är smal och vikande. Varje år råder stor osäkerhet i rekrytering givet bristande tillgång till piloter med tillräckligt hög erfarenhet. Situationen innebär att säsongsvis rekrytering försvårats med kraftigt ökade kostnader. Säsongs-anställning är inte attraktivt och flertalet piloter tackar nej.
- Nya utbildnings- och certifieringskrav gällande piloter har lett till kraftigt ökade utbildningskostnader. Pilotutbildning och certifiering för säsongstjänsten kostar årligen cirka 350 000 per pilot. Den årligt upprepade kostanden för nyanställning av piloter har härigenom blivit ohållbar, vars anställning upphör efter den 15 september varpå nya rekryteras nästkommande år. Modellen innebär förlorat och ständigt förnyat kompetenskapital där de piloter som operatören

utbildar, efter säsongen går vidare till andra nationella och internationella ambulanshelikopteroperatörer.
- Motsvarande problematik ses även gällande de specialistutbildade sjuksköterskor som tjänsten fordrar. I ökad utsträckning ses vikande möjligheter för rekrytering av anestesisjuksköterskor med tillräcklig erfarenhet och kunskapsbas. Detta problem har ökat givet att konkurrensen om gruppen sjuksköterskor med utbildning i intensivvård och anestesi ökat också mot bakgrund av pandemin.

Problembilden ovan innebär risk för att den säsongsvisa förstärkningen av tjänsten inte kommer kunna tillhandahållas fortsättningsvis och att drift av HKP2 sommartid riskerar att omöjliggöras framöver.

Förvaltningen har övervägt ovan, samtidigt som förvaltningen gjort en förnyad analys rörande det prehospitala behovet av ambulanshelikopter. Sammanfattningsvis finns ett antal motiv som motiverar en utökning av regionens ambulanshelikoptertjänst:
- Uppdragsmängden avseende prehospitala primäruppdrag har ökat över tid, med accentuering 2019 och 2020 (se figur 1).
- Behovet av HKP2 sommartid tenderar att sträcka sig över en längre period än vad som nu är aktuellt.
- Samtidighetskonflikt uppstår löpande när HKP1 är upptagen (period 16 sept-14 maj) – annat samtida ärende får idag ingen HKP.
- Utökning av tjänsten i kombination med en utveckling och precisering av uppdraget, skulle också möjliggöra att tillgodose det behov av ambulanshelikopter som finns inom regionens akutsjukhus avseende sekundäruppdrag.
- Nya avtal mellan Karolinska universitetssjukhuset och angränsande regioner avseende akut omhändertagande av traumapatienter på olycksplats, innebär att regionens ambulanshelikoptertjänst kan bistå i dessa ärenden.

En modell för utökning av ambulanshelikoptertjänsten, där uppdraget omfattar att regionens akutsjukhus kan nyttja tjänsten, bedöms mot bakgrund av ovan som motiverat. Utökad drift av HKP2 möjliggör att uppdraget kan vidgas. Detta sker genom att utlarmningskriterierna anpassas och former för dirigering utvecklas i en riktning så att balans skapas mellan prehospitala behov och de behov av transport som önskas från regionens akutsjukhus.

Kostnadsmässigt bedöms en utökning av ambulanshelikoptertjänsten, där också regionens akutsjukhus kan nyttja tjänsten, vara en effektiv lösning. Nuvarande omkostnader för avrop av Region Uppsalas helikopter samt Sjöfartsverkets helikoptrar kan härigenom undvikas. Ökat inflöde av patienter till regionens akutsjukhus med patienter från andra regioner, innebär en ökad transport- och vårdkostnadsintäkt för regionen.

En viktig åtgärd i samband med en utökning av ambulanshelikoptertjänsten, är att inrätta en specifik dirigeringsfunktion för ambulanshelikopter vid SOS Alarm. Detta i syfte att uppnå en effektivare dirigering av ambulanshelikoptertjänsten. Specialdirigent för ambulanshelikopter finns i samtliga storstäder i Norden och i Europa, samt i Västragötalandsregionen. Funktionen HEMS-dirigent består av dirigenter med flygoperativ kompetens som också besitter en detaljkunskap om tjänstens vårduppdrag och dess förutsättningar. Funktionen bygger på att dessa dirigenter enbart och fokuserat bevakar ambulanshelikoptertjänstens uppdrag och dess flygrörelser. Uppdraget innefattar även att balansera olika typer av samtidighetskonflikter, det vill säga att vid behov omprioritera helikopteruppdragen. HEMS-dirigent saknas också idag för att utgöra ett stöd i att prioritera helikoptertrafik vid sjukhusens helikopterlandningsplatser, vilka ofta trafikeras av samtida helikoptrar från regionens ambulanshelikoptertjänst och helikoptrar från bl.a. Gotland, Åland, Sjöfartsverket, polisen och Region Uppsala m fl.

Behovet av denna funktion motiveras redan idag, men i än högre grad i samband med att HKP2 är i drift året runt. Den planerade drifttiden för HKP2 planeras till 12 timmar per dag mellan klockan 07:00 – 19:00. Förvaltningen har tillsammans med regionens flygsäkerhetsstrateg gjort bedömningen att det är av största vikt att inrätta funktionen HEMS-dirigent för att höja kvaliteten i dirigering och nyttjande av ambulanshelikoptertjänsten i samband med den utökning av tjänsten detta innebär, detta för att med rätt kompetens balansera dirigeringen och för hantera prioritering av helikoptertrafiken vid helikopterlandningsplatserna vid regionens sjukhus.

HEMS-dirigentfunktionen planeras att finnas på plats under den tid på dygnet när båda HKP är i drift, dvs mellan klockan 07:00-19:00 veckans alla dagar. För att bemanna HEMS-dirigentfunktionen krävs personalresurser i en omfattning som täcker funktionen årets alla dagar, samt att den nya funktionen rent fysiskt behöver en arbetsplats/arbetsstation som inrättas hos SOS Alarm.

Ekonomiska konsekvenser
Enligt option i gällande Huvudavtal uppgår kostnaden för året-runt-drift av HKP2 en fast kostnad om 14,1 mkr per år. Utöver fast kostnad, tillkommer en rörlig kostnad, vilken uppskattas uppgår till cirka 7,0-7,5 mkr per år. Den rörliga kostnaden styrs av aktuellt dagspris på flygbränsle. Beräkningen har gjorts på aktuell notering om 11 666 kronor per flygtimme (se även tabell nedan). Total ökad årlig kostnad för den utökade driften av tjänsten bedöms utifrån ovan uppgå till cirka 21,6 mkr.

Kostnaden för nämnda dirigeringsfunktion för ambulanshelikopter (funktionen HEMS-dirigent) på SOS Alarm AB beräknas uppgå till cirka 7 mkr per år.

Den förstärkta helikopterresursen finansieras genom att regionens akutsjukhus i första hand använder den utökade kapaciteten vid patienttransporter, i stället för att avropa externa leverantörer, samt genom intäkter från primäruppdrag från angränsande regioner.

Utökningen utvärderas vid årsskiftet för att säkerställa effektiviteten avseende tillgänglighet och finansiering. En grundläggande förutsättning för utökningen är att finansieringsmodellen fungerar.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslaget bedöms innebära positiva konsekvenser för patientsäkerheten genom att en utökning av ambulanshelikoptertjänsten innebär att tillgängligheten ökar. Åtgärden går i linje med genomförd behovsanalys, vilken visar att förmågan behöver öka för att täcka behovet av luftburen insats och transport.

Alternativet till utökningen är att säsongshelikoptern kommer att upphöra utifrån beskrivna överväganden, vilket skulle betyda att regionen skulle få en försämrad patientsäkerhet.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Utökning av tjänsten bidrar till en mer jämlik och jämställd vård.

Miljökonsekvenser
Beslutet bedöms innebära marginella miljökonsekvenser.

Administrativa konsekvenser

Beslutet innebär att faktureringsrutiner behöver säkerställas samt att gällande Riksprislista behöver uppdateras i samverkansnämnden för Stockholm-Gotland. I övrigt är det i stort oförändrade administrativa konsekvenser. Tilläggsavtal tecknas med berörda parter (BSAA och SOS Alarm). Tjänsterna kommer att följas upp i linje med den uppföljning som löpande sker kopplat till berört Huvudavtal.

Johan Bratt
Tf hälso- och sjukvårdsdirektör

Lena Hanberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Akten

Godkänd av Johan Bratt, 2021-08-05